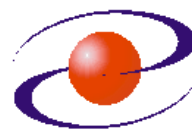

**UNIVERZITET CRNE GORE
ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET**

STUDIJSKI PROGRAM:	<i>ELEKTRONIKA, TELEKOMUNIKACIJE I RAČUNARI</i>
PREDMET:	<i>OSNOVE ELEKTRONIKE</i>
FOND ČASOVA:	<i>3+2+1</i>

LABORATORIJSKA VJEŽBA BROJ 2

NAZIV:	<i>POJČAVAČ SA ZAJEDNIČKIM EMITOROM</i>
CILJEVI VJEŽBE:	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje baze, kolektora i emitora kod bipolarnog tranzistora, - prepoznavanje otpornika određenih otpornosti pomoću boja na otpornicima, - realizacija pojačavača sa zajedničkim emitorom korišćenjem diskretnih komponenti i univerzalne eksperimentalne ploče, - upoređivanje eksperimentalnih rezultata sa rezultatima koji su dobijeni računskim putem.
POTREBAN PRIBOR:	<ul style="list-style-type: none"> - pribor za pisanje.

IME I PREZIME: _____.

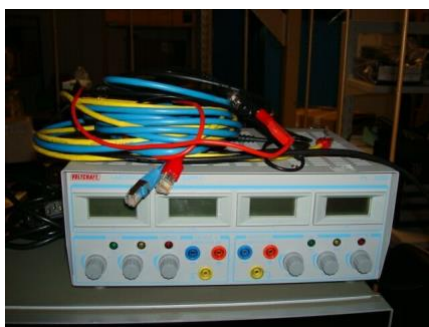
BROJ INDEKSA: _____.

BROJ POENA:	
OVJERAVA:	
DATUM:	

1. APARATURA

Na raspolaganju su sljedeći uređaji i oprema:

- Jednosmjerni izvor za napajanje Voltcraft PS - 2403D
- Generator funkcija Philips PM5108
- Osciloskop Voltcraft 630-2
- Pomoćna oprema

Slika 1.1 Jednosmjerni izvor za napajanje Voltcraft PS - 2403D

Slika 1.2 Osciloskop Voltcraft 630-2

Slika 1.3 Generator funkcija Philips PM5108

2. TEORIJSKA OSNOVA LABORATORIJSKE VJEŽBE

Prenosna strujno-naponska karakteristika bipolarnog tranzistora u direktnom aktivnom režimu data je sljedećim izrazom

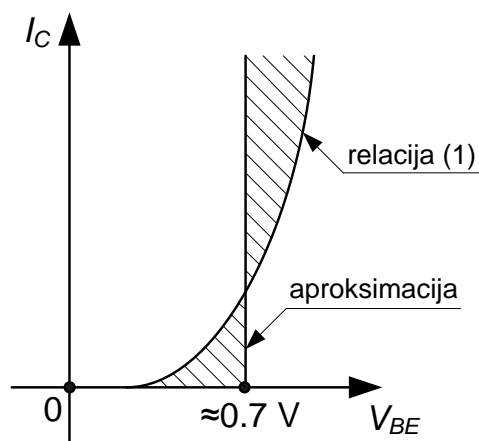
$$I_C = I_S e^{\frac{V_{BE}}{V_T}}, \quad (1)$$

gdje je I_C struja kolektora, I_S je inverzna struja zasićenja bipolarnog tranzistora, V_{BE} je napon baza-emitor, i V_T je termički napon (≈ 25 mV na sobnoj temperaturi). Ova strujno-naponska karakteristika prikazana je na slici 2.1. Zbog eksponencijalne forme matematičkog modela (1), malim promjenama napona baza-emitor u okolini napona $V_{BE} \approx 0.7$ V odgovaraju velike promjene struje kolektora I_C . Zbog toga je u inženjerskoj praksi uobičajeno da se prenosna strujno-naponska karakteristika bipolarnog tranzistora aproksimira pravom linijom $V_{BE} \approx 0.7$ V.

Električna šema pojačavača sa zajedničkim emitorom prikazana je na slici 2.2. Koriste se otpornici $R_1=47$ k Ω , $R_2=470$ k Ω , $R_3=3.3$ k Ω , kondenzatori $C_1=220$ nF, $C_2=220$ nF, napona napajanja $V_{CC}=10$ V, i *nnp* bipolarni tranzistor BC182, sa $\beta=100$. Zavisnost napona na izlazu pojačavača sa zajedničkim emitorom V_{OUT} od napona baza-emitor bipolarnog tranzistora V_{BE} , sa prikazom procesa naponskog pojačavanja data je na slici 2.3. Kada je napon baza-emitor u oblasti $V_{BEmin} < V_{BE} < V_{BEmax}$ bipolarni tranzistor se nalazi u direktnom aktivnom režimu, i može raditi kao pojačavač. Naponsko pojačanje pojačavača sa zajedničkim emitorom dato je sljedećim izrazom

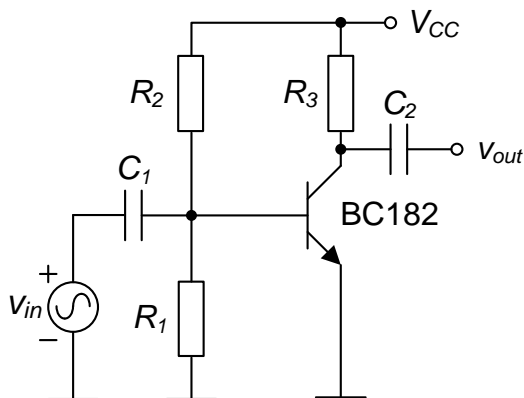
$$A_v = \frac{v_{out}}{v_{in}} = -g_m R_3, \quad (2)$$

gdje je g_m transkonduktansa bipolarnog tranzistora. Pošto je prenosna strujno-naponska karakteristika bipolarnog tranzistora u direktnom aktivnom režimu (1) eksponencijalna, a ne linearna, jasno je da će napon v_{out} na izlazu pojačavača sa zajedničkim emitorom biti izobličen. Podešavanjem vrijednosti otpornosti R_1 , R_2 i R_3 i/ili napona napajanja V_{CC} i/ili izborom bipolarnog tranzistora određene vrijednosti strujnog pojačanja β , potrebno je postaviti mirnu radnu tačku Q na sredinu linearnog segmenta prenosne karakteristike kako bi izobličenje bilo što manje. Za napon baza-emitor $V_{BE} < V_{BEmin}$, bipolarni tranzistor je zakočen. Tada je napon na izlazu pojačavača sa zajedničkim emitorom konstantan i iznosi $V_{OUT} = V_{CC}$. Za napon baza-emitor $V_{BE} > V_{BEmax}$, bipolarni tranzistor je u režimu zasićenja. Tada je napon na izlazu pojačavača sa zajedničkim emitorom konstantan i iznosi $V_{OUT} = V_{CES} \approx 0.2$ V. Postavljanje mirne radne tačke Q u zonu $V_{BE} < V_{BEmin}$ (zakočenje bipolarnog tranzistora) ili $V_{BE} > V_{BEmax}$ (zasićenje bipolarnog tranzistora) rezultiralo bi

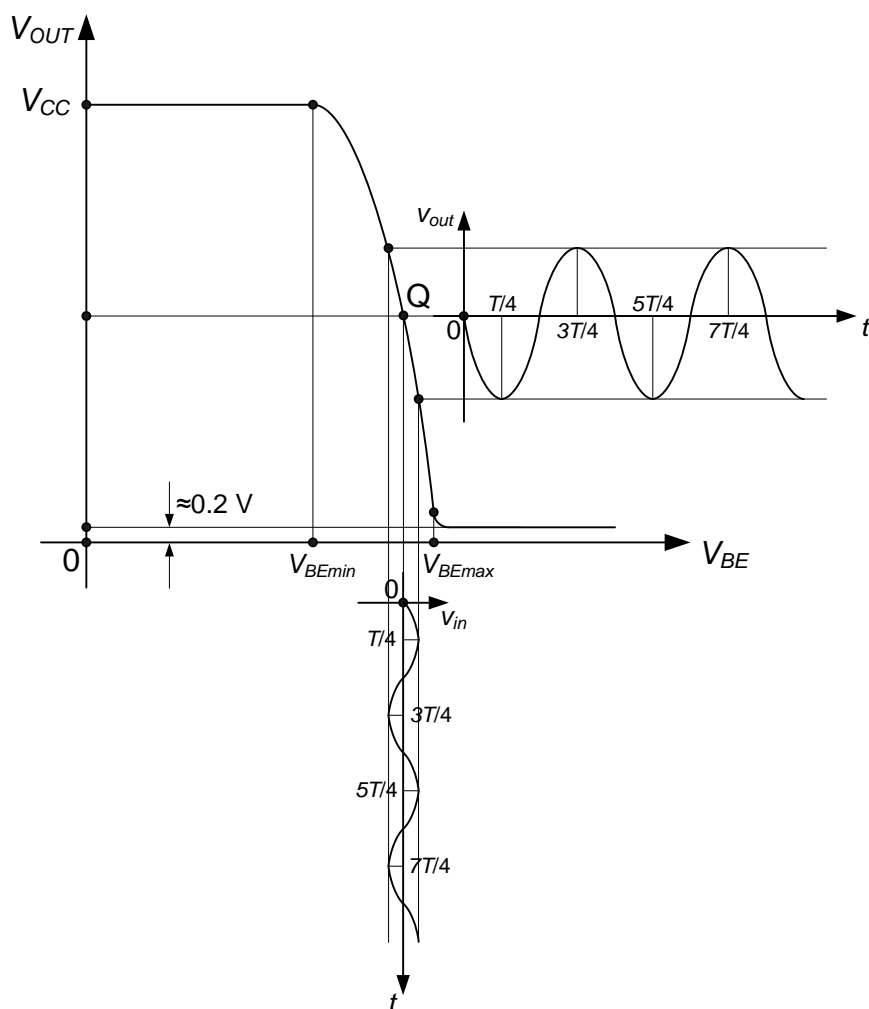

Slika 2.1 Prenosna karakteristika bipolarnog tranzistora u direktnom aktivnom režimu

odsustvom bilo kakvog malog signala na izlazu pojačavača sa zajedničkim emitorom. Dakle, kada je bipolarni tranzistor u režimu zakočenja ili zasićenja, nema smisla govoriti o pojačanju. Amplituda ulaznog napona v_{in} ne treba da bude prevelika, kako mirna radna tačka Q ne bi ušla u zonu zakočenja ($V_{BE} < V_{BEmin}$), ili u zonu zasićenja ($V_{BE} > V_{BEmax}$), što bi dovelo do pojave odsijecanja (izobličenja) izlaznog napona v_{out} .

Slika 2.2 Električna šema pojačavača sa zajedničkim emitorom

Slika 2.3 Zavisnost napona na izlazu pojačavača sa zajedničkim emitorom od napona baza-emitor bipolarnog tranzistora, sa prikazom procesa naponskog pojačavanja.

3. ZADACI LABORATORIJSKE VJEŽBE

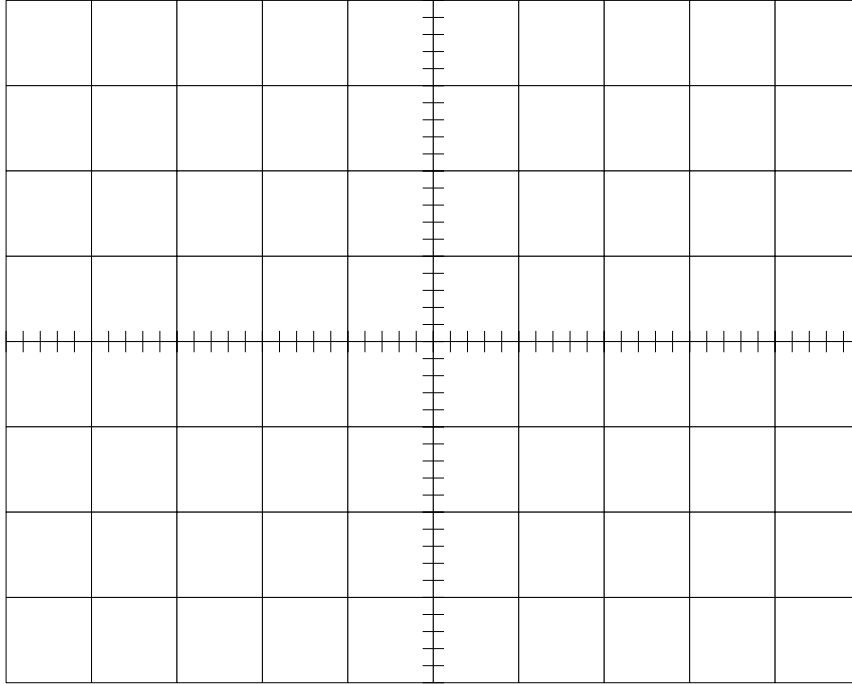
1) Za kolo prikazano na slici 2.2 izračunati mirnu radnu tačku i naponsko pojačanje A_v .

Izrada:

2) Sastaviti šemu prikazanu na slici 2.2 korišćenjem diskretnih komponenti i eksperimentalne ploče.

3) Pomoću generatora funkcija generisati napon v_{in} sinusnog talasnog oblika frekvencije 5 kHz i dovoljno male amplitude, i dovesti ga na ulaz kola prikazanog na slici 2.2.

4) Snimiti vremenski oblik napona na ulazu kola v_{in} i napona na izlazu kola v_{out} .

5) Povećavanjem amplitude ulaznog napona v_{in} uzrokovati pojavu odsijecanja (izobličenja) izlaznog napona. Objasniti talasni oblik napona na izlazu kola v_{out} .

4. ZAKLJUČAK